

Natuurlijk gedrag en diergezondheid gebaat bij weidegang

B. Beerda en H. Hopster (ID)

Melkkoeien in Nederland komen steeds minder vaak en steeds korter in de wei. Dat terwijl weidegang zowel het natuurlijk gedrag als de diergezondheid, beide belangrijke aspecten van dierenwelzijn, positief beïnvloedt.

Natuurlijk gedrag en diergezondheid zijn belangrijke aspecten van dierenwelzijn. LNV breekt in haar Beleidsnota Dierenwelzijn een lans voor het streven naar natuurlijk gedrag, en het aanpassen van houderijsystemen aan het dier: 'Binnen 10 tot 20 jaar zou de veehouderij moeten zijn omgebogen in de richting van het perspectief van het soorteigen gedrag'.

Natuurlijk gedrag

Jarenlange natuurlijke selectie binnen een specifieke leefomgeving heeft tot runderen geleid die uitstekend zijn aangepast aan die omgeving. Het gevaar om als koe bijvoorbeeld tijdens langdurig grazen op open vlaktes ten prooi te vallen aan roofdieren is beperkt door selectie op de eigenschap om in korte tijd veel ruwvoer op te kunnen nemen, om dat later in een beschutte omgeving veilig te kunnen herkauwen. Domesticatie heeft het gedrag van dieren veranderd in de zin dat ze minder angst en agressie naar mensen tonen. Andere aspecten van het gedrag zijn vaak niet of nauwelijks beïnvloed. Voor de gedomesticeerde koe, bepaalt haar 'historische blauwdruk' nog steeds voor een belangrijk deel een lange rij behoeften. Behoeften aan voedsel, water en rust, bijvoorbeeld, maar ook gedragsbehoeften als beweging, sociaal gedrag, foerageren en spel. Het kunnen uitvoeren van dergelijk natuurlijk gedrag is belangrijk voor het welzijn van de koe. Weidegang geeft in vergelijking met de situatie in gangbare ligboxenstallen aanzienlijk betere mogelijk-

heden voor natuurlijk gedrag. In de weide kunnen koeien moeiteloos een veilige afstand ten opzichte van elkaar houden, elkaar gemakkelijk ontwijken (minder agressie), zich probleemloos voortbewegen en brontsgedrag vertonen, hun gedrag synchroniseren, onbelemmerd gaan staan en gaan liggen, en in elke gewenste houding gaan liggen op een comfortabele ondergrond. Doordat koeien in de weide het brontsgedrag veel duidelijker laten zien is het gemakkelijker om ze op tijd weer drachtig te krijgen dan in loopstallen waar beengebreeken en gladde vloeren het brontsgedrag onderdrukken.

Diergezondheid

Weidegang verlaagt ten opzichte van op stal gehouden dieren de kans op mastitis door een lagere besmettingsdruk van omgevingsbacteriën. Daarnaast is ook de kans op speenbetrappen kleiner. En onbeschadigde spenen zijn op hun beurt weer minder vatbaar voor bacteriële infecties. Daarentegen komt de zomerwringvlieg alleen buiten voor, en het permanent opstallen van melkvee kan dus zomerwring voorkomen. Naast de uiergezondheid bevordert weidegang de klauwgezondheid van melkkoeien. Besmettelijke klauwaandoeningen zoals stinkpoot en ziekte van Mortellaro, komen door een hogere infectiedruk in de stal vaker voor. Bij weidegang zorgt de relatief zachte ondergrond er voor dat koeien bovendien niet snel uitglijden en zich gemakkelijker voortbewegen. Om beschadigingen van de klauwen te voorkomen is het echter wel van belang dat het koepad waarover de koeien de weide bereiken vlak, schoon en droog is. Klauwaandoeningen en beengebreeken die tijdens de stalperiode geleidelijk aan ontstaan en ernstiger vormen aannemen, krijgen bij voldoende weidegang de kans om weer te herstellen. Koeien liggen bij voorkeur op een droge indrukbare ondergrond, waar het gewicht van het lichaam goed verdeeld wordt over een maximaal contactoppervlak. Dit voorkomt doorliggen. In de huidige ligboxen-

stallen bestaat de boxvloer in de regel uit een relatief harde ondergrond. Dit geeft verwondingen en doorligplekken op knieën en hakgewrichten. Deze kale plekken zijn het gevolg van de steeds weer terugkerende puntbelasting en van de schurende werking op de gewrichtshuid. Complicaties treden op als de huid in een vroeg stadium kapot gaat, en bacteriën binnendringen waardoor ontstekingen ontstaan. Dergelijke aandoeningen treden in de weide niet op.

Naast genoemde voordelen van weidegang is er een aantal nadelen. Toepassing van weidegang bemoeilijkt het aanbieden van een constant rantsoen van optimale kwaliteit en het gebruik van een automatisch melksysteem, en daarmee het managen van met name hoogproductief melkvee. Voorbeelden in de praktijk bewijzen echter dat met goed vakmanschap dit evenwel nog steeds haalbaar is. Een ander aspect is dat er in de weide een risico is op besmetting met specifieke pathogenen. Besmettingsrisico's door inwendige parasieten zoals maag-darmwormen, longwormen en leverbot zijn vooral aan de orde bij zeer intensieve beweiding. Normaliter hebben koeien echter tijdens de opfokperiode immuniteit ontwikkeld, en is de kans op ziekteverschijnselen klein; vooropgesteld dat ze tijdens hun jeugd zijn geweid en dus immuniteit hebben kunnen opbouwen. De kans op overdracht van besmettelijke ziekten, zoals koeiegriep en Bovine Virus Diarree, zou mogelijk vergroot worden bij weidegang door over-de-draad contacten met vee van

andere bedrijven. De genoemde risico's lijken in de praktijk echter zelden tot substantiële diergezondheidsproblemen te leiden.

Samengevat

Samengevat levert weidegang dus via natuurlijk gedrag en een betere diergezondheid een positieve bijdrage aan het welzijn van melkvee. Het is makkelijker om de nadelen van weidegang te voorkómen dan om de welzijnsnadelen van de huidige ligboxenstallen te 'repareren'. De gladde, harde, natte en vuile betonvloeren, en de beperkte ruimte in stal en ligbox, bijvoorbeeld, zijn immers impliciet onderdeel van het concept van de hedendaagse ligboxenstal. Het opheffen van de nadelen van de gangbare stallen vraagt dan ook om creatieve toepassingen van bestaande kennis, maar ook om ontwikkeling van nieuwe kennis binnen een volledig nieuw huisvestingsconcept. Bij deze ontwikkeling dient het belang van de koe voorop te staan wat inhoudt dat verbeteringen in het stalontwerp verder moeten reiken dan oplossingen voor de gesignaleerde knelpunten in gangbare ligboxenstallen.

In opdracht van LNV en Productschap Zuivel is een beweidingsonderzoek uitgevoerd in samenwerking met PV, PRI, ID, CLM. Meer informatie kunt u vinden in PraktijkRapport Rundvee 14 "Het belang van weidegang".

